

Incipit liber. xiiij. de aqua z eius ornatu.

Descriptis proprietatibus ignis z aenis: restat vt de aquarum effectibus quibus spectat ad hoc opusculum nunc aliqua dicamus. Dicit autem aqua quasi equa. quia nunquam quiescit a motu donec superficies eius adequetur vt dicit **Isid.** lib. xij. Est itaque elementum aqua secundum constantem frigidum z humidum respectu terre subtile z perspicuum. proprio termino non contentum. deflueret. n. aqua ad nihil nisi alieno termino sisteret. **Aque** hoc proprietate describit **basilius** in generali in hexameron dicens. **Aqua** inquit inter omnia elementum est vtilissimum. celum enim temperat. terram fecundat. aerem suis vaporibus incorporat z condensat. scandit in sublime z celum sibi vendicat. **Aque** enim sunt omnium nascentium causa. quia fruges gignunt. arbores z plantas producit. sordes detergit. peccata diluit. potentibus aiantibus tribuit. Est enim aqua terre coniunctiva. penetrativa. repletiva. caloris celestis nutritiva omnium inferiorum temperativa. nisi enim haec inferiora suis operatibus temperaret: omnia in conflagrationem vi caloris verterent. **Hec** ab aialibus potata nutrimentum transducit in carnis vegetatos. **Hec** piscibus dat spiraculum sicut aer aiantibus prebet vitam z aiatos. **Hec** sui diffusionem per interiores partes terre facit partium eius unionem. terra enim propter intensionem siccitatis dissolueret in pulverem: nisi pars cum parte humorositate aquea uniret. **Hec** etiam transiens per interiores meatus terre a locis per que transit in colorem z saporem recipit immutationes. z ideo nunc salsa nunc dulcis apparet. nunc clara nunc turbida. nunc grossa nunc subtilis. **Caret** enim aqua determinata qualitate in colore z sapore. vt sic esset omnium colorum et saporum susceptiva facilis. **Et** ideo aqua quanto est in se purior: tanto apparet obscurior. quoniam ad ipsius coloratos ipsam solaris radius non sibi intrat. **Hec** mouetur a fundo siue a centro ad circumferentiam. nec sinitur donec eque eius superficies secundum eque distantiam a centro terre. **Hec** insuper lucem a radiis solis susceptam reflectit in celestia z refundit. **Et** ideo quia superficiem habet specularem per actus reflexi luminis reze obiectarum imagines in se reperiuntur z intuentium facies ad modum speculi manifestat. **Hec** etiam radios ipsius substantiam penetrantes diffundit z in ampliores latitudines extendit. z ideo res in se visas facit apparere maiores quam sint in seipsis. **Has** aque per proprietates generales z alias plures in hexamero poteris inuenire. **Aquarum** autem multiplex est diffe-

rentia vt dicit **ides**. **Aut** enim in aere originem sumit sicut est aqua pluuialis. z hec quia celestis terrenascentibus maxime est vtilis. aut de visceribus terre scaturit z erumpit. vt aqua fontana z putealis. aut terram preterfluit vt fluuialis. aut orbem terre lateralem circuit. vt mare oceanum z mediterraneum. quod omnium aquarum matrix est z origo generalis vt dicit **constantinus**. **Aqua** igitur pluuialis ex se lucida est z clara subtilis leuis z sapida. cuius claritas ostendit quod ei nihil aliud admixtum sit. leuitas hoc z sapiditas subtilem eius demonstrant substantiam. **Inter** omnes autem aquas melior est ad terre fecundationem maxime quam cadit cum tonitruo. suo enim motu tonitruum discutit vaporem. unde fit quod aquam subtiliat z depurat. quam homini est admixta. vel ex niue resoluta peior est z ieiunis non conuenit. stomachum enim percutit z contrahit. tussim gignit. dentes stupefacit vt dicit **constantinus**. **De** aquarum autem differentiis quod ad earum qualitates diuersas z varias efficacias: querere super li. vi. de potu aque. **Ibi** enim inuenies omnia plane diffinita. **Post** aquam hoc pluuialem melior est fontana: precipue que de petra viua effluit aut de fonte alto scaturit z descendit. **Fons** enim est caput z origo aque viue que manat z effluit continue de occultis z abditis terre venis. unde fons quasi fontem aquas est dictus siue fundens vt dicit **Isid.** **Occultum** enim habet de venis terre egressum: z de profundis petrarum meatibus consequitur ortum suum. **Est** enim fons siue aque multiplicatiuus: siueque comunicatiuus. nulli enim se occultat. ita peregrinis sicut indigenis se comunicat. **Item** sui z aliorum est purgatiuus. nam fontalis aqua que effluit a solida petra limpida est z sordum maxime purgatiua. **Item** fons est renouatiuus sui z aliorum immutatiuus. nam aquas suas continue renouat z renouat omnes z immutationis beneficium cunctis se in fontibus immergentibus administrat vt dicit **glosa** super ps. **Item** sitis est mitigatiuus z refrigeratiuus estuantes enim z itinerantes refrigerat. z sitiētibus potum congruum administrat. **Item** locorum sibi adiacentium est fecundatiuus. nam loca fontibus magis vicina solent esse magis graminosa florida z etiam sepius amplius fructuosa. **Item** fons in medio sui ortus vbi primo de terra erumpit est puluerum z arenarum sibi obistentium a se reiectiuus. nam vbi ebullit violentia sui motus partes terrestres penetrat et diuidit z partem a parte disgregat. **Item** fons ratione sue claritatis z transparentie specularis est z formarum sibi obiectarum representatiuus. **Et** ideo intuentium facies a seipso

tibus et resultant. et tam rugas quam alias macu-
las deformitates se in aque fontane transparen-
tia manifestant. Item fons est secundum qualitatem
temporis hyemis. scilicet et estatis sue qualitatis immuta-
tionis. nam secundum macro. in hyeme fons calefit et
estivali tempore refrigerat. Cuius ratio est: quia
calor in hyeme fugiens dominium contrarium sui pe-
tit interiora fontium. ex cuius presentia et con-
culatione continua ora fontium calefiunt. In
esta. et hoc contingit ex causa contraria econtra-
rio. nam ex dominante caliditate in aere fugit frigi-
ditas ad interiora meatuum et venarum fontium. et
ideo aque emanantes tunc temporis inveniunt frigi-
diores. Item fons est secundum situm sue originis
aquarum ad superiora emissivus. ita enim alte in si-
stulis ducit sicut oritur. si enim in montis verti-
ce scaturit: ad eandem altitudinis equalitatem
in altitudine in alio monte conduci per fistulas
consuevit. nec altius nisi per violentiam defacili du-
citur quam in suo ortu primo erumpere inuenit. Item
fons quodvis in suo ortu sit parvulus: tamen propter suas
indeficientem emanationes multorum et magnorum flu-
uioy est originaliter causativus. Nullus est
fluvius qui ab aliquo fonte occulto vel mani-
festo oriatur ut dicit Aristoteles. Item fons est aquarum
lacualium et alis qualescunq; meliorativus et quasi
vivificativus. quoniam enim fons est modicus: ubi sca-
tunt et transit per magnam stagnum: aquas ibi stan-
tes efficit saniores. et etiam pisces degentes red-
dit simpliciter meliores. Item fons est a venis et me-
atibus terre per quos transit coloris et virtutis et
saporis receptivus ut dicit Aristoteles. et ideo fontes
nunc sunt calidi. nunc frigidi. nunc sulphurei etc. secundum
diversas scilicet qualitates terre per quas transit ut
dicit Aristoteles. li. xi. Est fons in Italia cuius aqua sa-
nare oculorum ulcera consuevit. Item est fons in
africa cuius aqua voces canoras facit. Item
fons est in boetia duplex. unus enim memoriam
alter oblivionem inducit. Item in ethiopia est fons
rubei coloris ex quo qui biberit statim limpha-
ticus erit. Item in sicilia sunt duo fontes quorum
unus sterilem facit: alter sterilem fecundat. Fons
est in Idumea quater in anno mutans colores.
nam tribus mensibus videtur pulvereus ac si esset
cum pulvere mixtus. tribus sanguineus. tribus vi-
ridis et tribus limpidus. hic fons ab incolis fons
iob nuncupatur. Item fons est in syloa ad radi-
ces montis syon fluens: qui non univrsalibus aquis
sed certis diebus et horis ebullit. Item in sardinia
sunt fontes calidi qui oculis medentur. fures ar-
guntur. nam cecitate eorum facinus detegit. Item in
egypto dicunt esse fontem in quo faces accese ex-
tinguuntur et extincte accedunt. Item apud gara-

mantes dicunt fontem esse ita argenteum de die
quam non bibat: et ita ardentem de nocte quam non tangat.
Hucusque Aristoteles. Ex quo patet quod fons sapit na-
turam sui fundi. nam si dulcem et purum habue-
rit fundum: et dulcis et pura erit aqua. et e converso
si sulphureus fuerit fundus atque limosus: sulphur
aut limum sapit aqua. unde si fons in suo ortu sit
corruptus et viciosus: totum quod inde effluxe-
rit viciosum erit et corruptum.

De puteo.

Capitulum. j.

Puteus est lacus

Defossus a potu dicitur ut dicit Aristoteles.
De sudoribus enim terre et cataractis inferiori-
bus aqua quasi fumando evaporat. ex cuius eva-
poratione aqua putealis generatur. ut dicit idem.
Aqua hoc putealis secundum Aristotelem inter aquas est gros-
sior et indigestibilior. tum propter terre saluginem
tum etiam propter ipsius quietem et propter nimiam
elongationem ab aere. Iuxta fluvios autem aqua pu-
tealis defacili inuenitur. et illius aque substantia
complexioni aque fluvialis assimilatur. quoniam hoc
puteus sit iuxta puteum: ille qui situ aliter est. per-
fundior aquam vicini putei minus profundi at-
trahit et in se recolligere consuevit. a terra autem
circumstante saporem attrahit. et ideo nunc salis
nanc dulcem se ostendit. Item aqua putealis fre-
quenter corruptior contrahit quoniam non movetur.
et ideo ut depuretur et subtilietur necesse habet ut se-
pius moveatur et hauriatur. quanto autem terre
vivae est vicinior: tanto aqua putealis frigidior
et dulcior communiter experitur. Item in hyeme ra-
ro vel nunquam congelatur. nam per praesentiam aeris fri-
gidi hyemali tempore calor frigori contrarius ad in-
teriora putei repellitur. et ideo aqua ipsi ex va-
pore calido immutata congelari non permittitur.
immo calidior in hyeme quam in estivo tempore inue-
nitur. Item aqua putealis propter situm eius in profundo
cum difficultate acquiritur. et sine magno labore et
artificio vix hauritur.

De fluvio.

Capitulum. ij.

Fluvius a fluen-

do est dicitur. secundum Aristotelem enim fluvius est
per hunc fluxus: quod continue fluit. et
nisi eius intercipiatur origo fluere non desistit.
Est igitur considerare in fluvio quo ad fluxum per hunc
nitatem. quo ad situm profunditatem. quo ad motum
circularitatem. per longissimum. n. terrarum spacia cur-
rere fluvius consuevit. Item quo ad ortum suum
orientale principium et finale terminum amertum di-
vis qualitatem. omne enim flumen originaliter per

ocultos meatus in capitibus fontium a mari exit et per manifestos transitus iter in mari redit. ut dicit glo. sup. **Ecc̄i. j.** ubi dicit. Omnia flumina intrant mare et ibi dicit hiero. Dicitur per aquas dulces que mari influunt vel ardore solis consumi: vel saluginis pabula esse maris. **S**ed noster ecclesiastes aquas. s. conditor: dicit eas per occultas terre venas ad capita fontium regredi et de matrice abyssu in sua principia ebullire et. **I**tem est considerare in flumine quo ad medium progressum inter suum finem et principium dulcedinis saporositates. nam aqua fluvialis in venis fontium per quas transit colatur: ubi a sua salugine spoliata contrahit saporem potabilem et in dulcedine commutat ut dicit **Isido.** Item quo ad aspectum specularem perspicuitate substantiam enim habet puram luci peruiam et ad modum speculi dyaphanam unde rerum imagines obiectarum fluminis superficie representant. Item est considerare quo ad fluminis substantiam mundiciam et puritatem. quo ad eius cursum declinet et precipitem velocitatem. quo ad impetus sui maximam virtuositatem. quia omnia obstacula et cunctos obices diruit. cuius rapacitati nihil finaliter resistit. sua enim impetuositate omnia in se proiecta vel secum rapit vel saltem ad ripas ducit. naues onustas suo impulsu agitat et impellit. rotas etiam grauissimas celeriter per violentiam circumuoluit. sordes etiam in se pietas recipit. sed motus sui impetu receptas dissipat et dissoluit. Fluvius enim est sui et locorum per que transit mundicius. et aquarum lacualium stagnorum per quas subintrat renouatius et a corruptione conseruatius. piscium diversi generis nutritius. et fetoris et mali saporis in piscibus lacualibus et palustribus absternit. et qualitates eorum immutatius. habet etiam flumem sive fluvium quo ad effectum multiplicem utilitates humanis visibus congruentem. nulli enim beneficii suum denegat: sed omnibus quantum est de se se comunicat. unde tam iumentis quam hominibus parus quam maioribus equaliter administrat. sordes et immundicias tam corporum quam vestium mundificat. estuantes refrigerat. sitientes potu reficit et recreat. loca sibi adiacentia irrigat et fecundat. humoris sui effluentia radices et semina humectat ingrossat et impinguat. ut patet in egipto: ubi iactato semine in ortorum more et a nilo flumine omnia campestrina irrigant ut dicit **Rab. super. xj. ca. deus.** Terra tua non est sicut terra egipti et sua circumfluentia ciuitates et alia habitacula muniat et fortificat. tam victualia quam mercimonia ad ciuitates deferentes homines locupletat. arene

accumulatione et terre limose compositione infirmitas format. loca munitioibus congrua coadaptat. **D**e aqua vero fluviali dicit conitan. quod illa est melior que tendit ad ortum solis: et que ab altioribus montibus ortum sumit. que vero tendit versus occidentem minus est laudabilis. Dicit etiam quod flumina quanto sunt a ciuitatibus remotiora tanto puriora sunt et nutriendis piscibus aptiora. Fluminibus enim influunt ciuitatum sordes et lauature balneorum. lutique effusiones et huiusmodi ex quibus aqua fluvialis aliquando contrahit corruptelam. ut dicit idem. Aqua fluvialis est laudabilis cuius fluxus est velox fortis currens super lapides paruos et fundum arenosum sive argillosum solidum sapidum et mundum. Nam ex qualitate terre per quam fluit colorem contrahit et saporem. et per hoc variantur fluviorum nomina que proprietates. ut dicit glo. sup. **Sen. scdo.** Quis enim flumina communes a mari sortiatur originem: a locis tamen in quibus oriuntur et per que transeant sicut colorem contrahunt et saporem sic nomen. Quis enim multas aquas in se recipiat fluvius influentes: quod diu tamen cognoscit primum et principalis aluius: nomen primum perdere non defacili consuevit. Aquas enim quas infundendo recipit: re et nomine sibi incorporat atque vnit. unde fluvius quous sit paruos et modicus quoniam de primo fonte primo effluere incipit. quanto tamen a suo principio plus elongatur per aquarum influentiam plus crescit. ut patet in danubio germanie fluvio. de quo dicit **Isi. li. xiiij. c. penul.** quod a germanicis montibus ex parte occidentis oritur ex fonte protergens contra orientem. lx. fluvios in se recipit. et vij. ostys in ponticum mare fluit. **U**tilis est autem omnis fluvius quod diu riparum suarum terminos non excedit. Sed quoniam quibus imbrium inundatione seu nivium resolutione terminos alvei sui egreditur: tunc vicine terre planicie destruit sepius et submergit. **S**unt autem fluminum duo genera ut dicit **Isi. li. xij. ca. penul.** Unum dicitur flumem vivum de quo **Agilinus.** Donec me flumine vivo abluero et. Aliud est torrens aqua. s. cum impetu veniens et recedens. dicitur autem torrens quia pluvia crescit. siccitate vero torrescit. i. arefcit. Est autem decursus torrentis impetuosis et fortis. et ideo quelibet sibi obuiantia diruit et cum impetu secum trahit ubi autem fluit terram concauat et corrodit. et lapillos ac paleas coaceruans post se vestigia derelinquit. vias destruit. vicina mergit. in mare descendit.

¶ De amne.

¶ Capitulū. iij.

Amnis dicitur fluvius nemore et frondibus redimitur sine circūseptus ut dicit Isid. sic ex amentate vocatus. iuxta quem abundat herbe medicinales. volucres siluestres nidificant. In cuius decursu fere potū sumētes vel feruore estus se refrigerant. ex cuius vicinitate ibi abundant pasca 7 lūū vigore 7 virore diutius retinent 7 reseruat. Sunt autē quedā flumina de quibus specialiter fit mentio in scriptura. sic phison tigris dorix eufrates iordais zc. Est autē phison ganges fluvius ut dicit Isid. libro xij. a gangāto rege dictus. Ganges hic exiens de paradiso circuit terram euilath indie. s. regionis. Et dicit phison. i. caterua. qz decem in se recipit flumina. Interpretat etiaz mutatio oris. qz mutat a facie quā habet in paradiso. Et hoc tribus modis sicut dicit magister in histo. In colore. qz alibi clarus. alibi obscurus. alibi turbidus. In quantitate. qz alibi paruus. alibi magnus 7 diffusus. Et in sensu. qz alibi frigidus. alibi calidus. Hic fluvius abundat arenulis aureis 7 gemmis preciosis. in cuius etiā litoribus crescūt arbores 7 herbe medicinales.

De gyon qui 7 nilus dicitur. **Cap. iij.**

Gyon qui 7 nilus est fluvius mesopotamie de paradiso exiens. Et dicitur hiatus terre vel terreus quia turbidus est 7 limosus. Oritur autē non procul ab atblante 7 circuit terrā ethiopiae 7 descendit per egiptum 7 irrigat plana eius. vñ dicit hiero. sup Amos. scz ibi. defluet quasi nix egipti zc. Nilus dispositioe dei totā egiptū semel in anno irrigat. cumulis arenarū claudentibus ostia eius ne defluat in mare. post irrigatōz autem solutis cumulibus redit in aluē suū. 7 sic tandem mare ingrediēs a mari absorbet. Hic fluvius nutrit reptilia multuz nociua 7 venenosa sicut cocodrillos 7 bestiolā que dicitur enidros. de quo dicit Isid. li. xij. ca. ij. Enidros inquit est bestiola ex eo nuncupata qz in aqz verset 7 maxime in nilo. que si inuenient cocodrillū dormientē. volutat se in luto primo 7 intrat per os eius ventrem 7 carpit omnia interiora eius 7 sic morit. Dicit etiaz glo. sup. xxij. ca. Eccl. qz gyon qui ē nilus fluvius turbulentus est 7 multū pertrahit limi. vnde limositatis rōne quā secuz ducit terrā per quā trāsit frugiferā 7 valde fertilē facit.

De tigris.

Cap. v.

Tigris fluvius ē mesopotamie de paradiso egrediens pergit contra assyrios ut dicit psalm. qui post multos circuitus intrat mare rubrum. Vocatur autē hoc nomine propter impetū 7 velocitatem adinstar tigris aialis nimio impetu percurrentis. Dicit autē Iosephus qz tigris oritur in armenia ex eodē fonte quo oritur eufrates. 7 vocatur tiglath quod sonat acutū vel angustū. currit enim anguste 7 acute ad modū sagitte. propter quod tigris lingua persica. i. velox vel sagittata nūcupat.

De eufrate.

Cap. vi.

Eufrates est fluvius mesopotamie de paradiso exiens copiosissimus in gemmis. qui per mediam babiloniā fluit. hic ab vbertate nomē accepit. nam hebraice eufrata frugifer dicitur et interpretat. mesopotamiā autē perfluit in quibusdā locis 7 rigat sic nix egiptū. Salustiū autē auctor certissimū asserit tigrim 7 eufratē de vno fonte manare in armenia. qz per diuersa loca exeūt spacō inter totū milia in medio derelicto. tra autē qz ab ipsis ambis mesopotamia dicitur. hucusqz Isid. li. xij. ca. penul.

De dorice.

Cap. vij.

Dorix est fluvius secundum glo. sup Eccl. xij. qz alio nomine dicitur araxis vel arapsis. amnis armenie qui oritur ex eodē fonte cum eufrate. sic dicitur eo qz rapiditate omnia perstrimit ut dicit Isid. li. xij. vñ cum alexāder eū vellet trāsgredi potē fabricato tanta violentia inundavit ut pontes dirueret. Hic breuibz intervallis ab eufratis ortu caput tollit: ac deinde in caspiū mare fluit ut dicit Isid. ibidē. Dorix autē dicitur a grecis a parte terre ipsorum. nā illa patria ubi fluit lingua ipsorum dorica vocatur ut dicit glo. sup Eccl. xij. Hic fluvius qui quoddam brachium videtur esse tigris vel eufratis vel vtriusqz cum ex eodē fonte in armenia oritur. propter quod dicitur abundare gemis 7 herbis aromaticis quz vtilis prouenit medicinis. dorix autē medicamentū generatōis interpretatur. mediāte itaqz tigris vel eufrate exire de paradiso dicitur 7 perire. **De Jordane. Ca. viij.**

Jordanis iudee fluvius a duobz fontibus quz vñ iordānē vocatur: iordānē vocatur ē ut dicit Isid. li. xij. nascitur autē in libano monte diuidēs arabia 7 iudeā qz per multos circuitus in hiencho in mare mortuū influit. quod ipsi absorbitur perit 7 co-

sumit. **H**ic fluvius tpe messis triticee q̄ solet i palestina vernali tpe iam maturefcere cōsuevit plus solito abundare. qđ accidit ex ymbrib se- rotini inundatōe 7 ex niuū resolutōe sicut dici- tur in historijs 7 in glo. sup Josue. iij. dī. **J**or- danis ripas alvei sui tpe messis impleuerat zc. **E**t eccl̄. xxxiij. fere dicit idēz. **H**ic fluvius est in multis priuilegiatus. **P**rimo. qz regione z fi- deliū iudeoz a regione increduloz : iudeaz scz ab arabia sepauit. **S**ecdo. qz corā filijs israhel se aperuit 7 eis ad terram pmissionis transitū prebens: in arche dñi 7 populi pñtia se diuisit vt dicit Josue. iij. **T**ercō. qz lep̄ā naaman sy- ri abluit 7 mundauit. iij. **R**eg. **Q**uarto. qz per sui diffusionē sanctitati helye 7 elysei testimo- niū phibuit. qz vtriusqz impio obediuit. vt ptz iij. **R**eg. ij. **Q**uinto. qz ferrum cōtra naturā ali- arum aquaz nō abscondit in fundo : imo vsqz ad suam superficiem illud remittēs pphete q̄ p- diderat ipsam vt recipet eleuauit. vt legit. iij. **R**eg. vj. ca. **S**exto. qz ex p̄actu mūdissime car- nis dñi sanctificari meruit. quo mediante dñs vim regeneratiuā aquis contulit 7 hūane salu- tis sacramentū in aqua fieri ordinauit. vt patz **L**uc. ij. **S**eptimo. qz i iordane iohes bap. 7 ce- los apertos videre 7 vocem patris audire me- ruit: qñ totius trinitatis ministeriū in baptizā- tō dñm intellexit. **S**unt 7 alia flumina que nō minant in scriptura. sicut sunt abana et p̄har- p̄har que sunt fluij syrie fluētes iuxta dama- scum. quoz subductione orti damasceni irri- gant et multiplici genere herbarū et arborū ac fractuū multiplicatōe fecundant. de his dicit iij. **R**eg. v.

De gazan.

Cap. ix.

Gazan est fluvius medorum: qui alio nomine dicitur dyapses. qui a quodam rege medo- rum sic vocatus est. oritur autē in oriente 7 ru- bro mari excipit. in vinculis autē syns sup hūc fluvius die tribus 7 dimidia. que a salmanas- sar rege assyrioz captiue in assyrios sunt dedu- cte pmanere exules sunt coacte. vt ptz. iij. **R**eg- gum. xvij. sicut due tribus captiuate a nabu- chodonosor sup fluiū chobar in babiloniam fuerant multis t̄pibz collocatae. vt ptz i **E**zech. p̄mo. **E**st autē chobar fluvius babilonicus per paludes babilonie se diffundens a tigris vel eu- frate ortum ducens ac in vñū ipsoz iterum re- diens siue cadens vt dicit hiero. sup **E**zech. **F**luvius autē thobar parte sui litoris abundat salicibz 7 carectis. sicut dicit sup locum illum.

Isa. xvij. vltra torētē salicis ducens. hūc tor- rentem vocat babilonie flumen super quod re- sidens populus dei non resultat: immo plozat. sicut scriptum est. super flumina babilonis zc. **S**unt 7 alia flumina multū famosa. sed de illis hic tacemus. quia de eis mentōz in biblia non habemus.

De lacu in generali. Cap. x.

Lacus ē latētium

Lacuum receptaculū in quo aq̄ re- tinef. hic fluctibz admiscef vt dicit **I**sd. li. xij. quod greci limū. i. stagnū vocāt. nā fontes labunt in flumina. flumina hō in freta discurrūt. lacus autē stat in loco nec fluit. 7 ideo dictus est lacus quasi aque locus vt dicit **I**sd. aquas enim quas scaturiendo vel influēdo re- cipit als non transfundit. pisces autē lacuales vt dicit constan. minus sunt laudabiles q̄ flu- uiales. naz sua limositate pisces quos nutrit q̄i limū sapientes reddit. herbas sup fluas gigit in quibz ranas 7 vermiculos multos nutrit. aq̄ fluens lacus subintrans 7 influens ipsorū aq̄s recentiores efficit 7 ipsas a corruptione custo- dit. ex nimia hō aquaz receptione frequenter ripa stagni rampit. 7 quicqđ diutius intus nu- tritum est subito inanit. **A**qua autē lacualis ce- teris est grossior 7 aq̄s fluuialibz ad potanduz minus laudabilis experit. nam talis pot̄ sepe assumptus multas generat in corpe passiōes. vt ptz supra li. v. de aque potu. p̄trabit autē aq̄ lacualis diuersas vtutes ex fundo 7 situ vbi re- colligit. sicut exemplificat **I**si. li. xij. ca. iij. de di- uersitate aquaz dices. **I**n ethiopia inqt lac⁹ est quo p̄fusa corpa velut oleo nitescūt. **E**tiaz lacus est in africa q̄ canoras facit voces. **I**tem in Italia est lacus qui bibentibz aquam ipsius tedū vini facit. in reatinis paludibus iumētōz vngulas indurare dicit. **I**tez in assaltido lacu iudee nihil viuū hñs aiā mergi pōt. **I**bidem est stagnū in quo nihil natat s̄oia submergūt. **C**onicide est lacus in die ter amarus 7 totiens dulcis. **H**ec omia recitat **I**si. in li. 7 ca. supradi- cto. **H**e autē 7 alie p̄siles aquaz putealiū 7 la- cualiū diuersitates accidūt ex varia q̄litate ve- narum terre p̄ quas transeunt tales aque. vel a natura 7 dispositōe fundi vbi aque b̄mōi re- colligunt.

De lacu asphalti. Cap. xi.

Lac⁹ asphalti ma- re mortuū nuncupat. mare pp̄ ei⁹ magnitudinē 7 p̄fuditatē. mortuū

quod nihil gignit vinum. nihil enim recipit ex genere viuentium. unde nec pisces habet nec volucres. sed quoniam canis viuentia mergendo temptaueris quicquid arte itatim resiliunt. et quoniam vis vehementer illis: confestim excutiunt. sed neque a ventis mouet bitumine turbinis ventis resistere quod omnis aqua stagnat. neque nauigationis patiens est. omnia autem vita carentia in profundum mergunt neque materia aliqua sustinet nisi quod bitumine illustrat. extinctam lucernam in eo submergi: accensam vero supnatare dicunt. hic locus asphalti. i. bituminis vocatur siue mare salinarum. et est in iudea inter hiericho et zachan. longitudo eius versus ad zoroas arabie dirigit stadiis septingentis et lxxx. latitudo eius stadiis centum. vel versus ad viciniam zodomorum. hucusque. Item. li. xiiij. in ca. de subaerlioe zodomorum in fine. Hic lacus nigras glebas bituminis euomit. et ideo lacus asphaltides dicitur. in cuius ripa poma in arboribus nata versus ad maturitatem coloris sunt viridis. que si matura incidas fauillas intus inuenies. vnde ait Iosephus. fabula terre zodomorum fidem habet. simile dicitur in glo. super secundam petri ij. ca. super locum illum. ciuitates zodomorum in cinerem rediens etc. seruare adhuc voluit dominus regionem contra positam specie puluine pene. nascuntur ibi poma pulcherrima que ex se cupiditate edendi spectantibus generant. que si carpas faciunt et reuoluntur in cinerem: fumumque excitant quasi adhuc ardeant.

De lacu tyberiadis.

Cap. xij.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberiadis est vocatus. quod quondam herodes in honorem tyberii cesaris condidit. Est autem stagnum maximum siue lacus omnibus lacibus in iudea salubrior et ad sanitatem corporum efficacior. Circuit autem stadia centum. lx. vt dicitur Item. li. xiiij.

De stagno genesar.

Cap. xiiij.

Stagnus genesar vt dicitur ibidem est lacus amplissimus in iudea. qui longitudine. clx. stadiis extenditur. latitudine. lx. diffunditur. aquis crispantibus aura: non ventis. sed de ipso sibi creans. vnde et genesar dicitur greco vocabulo quasi generans sibi auram. denique per diffusiora spacia lacus frequentibus auris spirantibus agitur. vnde purior est haustus eius et dulcior ac abilius ad potandum. hucusque Item. Propter magnitudinem vero eius sepe in euangelio mare vocatur. non quod sit mare: sed potius est quedam magna iordanis reflexio vt dicitur glo. super Jo. ca. vj. Consuetudo est autem

hebreorum omnes talem aquam congregatos vocare mare. et ideo sepe maris nomine nuncupatur.

De piscina.

Cap. xiiij.

Piscina est aqua ad nutriendum pisces collecta. quoniam per antisfraxim aquarum collectio non habens pisces piscina sepius nominatur vt dicitur Item. Ad bonitatem autem piscine exigitur fundi soliditas aque influentis puritas et influentie perennitas. vbi enim fundus est limosus et paludosus: pisces saporosi nullatenus nutriuntur. vbi etiam recens aqua non fluit: aque stantes et non motu defacili corrumpuntur. et ideo ad piscine renouationem per canales et fistulas aque dulces et recentes inducuntur vallibus et aggeribus ne influentes aqua effluant piscinarum termini minuantur. De piscinis etiam riuuli ad ortorum irrigandos deducuntur herbe et arbores iuxta piscinas site magis virescentes et fructifere inueniuntur.

De riuo.

Cap. xv.

Riuus a rigando est dictus vt dicitur Item. nam a fonte vel a riuo fluminis ducitur vt inde ortus irriget. naturam enim et effectum sui originis sapit riuus. a fontali origine mediante riuo procedit fluminis siue lacus vt dicitur anselmus. Est autem riuus immundiciarum purgatiuus. terre secundatiuus. potus animalibus et quibus ministratiuus. virois et pulcritudinis in herbis et floribus conservatiuus. lapillosum et arenularum attractiuus.

De fluctu.

Cap. xvj.

Fluctus a flatu est dictus. ventorum enim impulsu aqua agitate fluctuant. quarum eminentis liquor qui semper in motu est vocatur vnda. Et est vnda ab eundo dicta. eo quod continua agitatione mota nunquam quiescit vt dicitur Item. li. xiiij. fluctus autem mutuo se collidunt. vt nunc sursum nunc deorsum mutuo se agitant et impellunt. et ex frequenti allusione mutuo spumam ex se gignunt. arenulas et variarias fundi particulas secum admiscendo sursum ferunt. pisces allidunt et ex motus sui impetu meliores reddunt. ex ventosi aeris subintratione fluctus intumescunt. et secundum venti impetum nunc ascendunt nunc descendunt. ex percussione mutua aeris concitantur et ventum gignunt. naues eleuant et ad ripas deprimunt et litora se cum strepitu perstringunt. semper sunt in motu et quiescere non possunt aut enim penitus deficiunt aut vndique se agitant et diffundunt.

De gurgite. Capitulū. xvij.

Gurgites est in flu-
mie locus altus sine pfund^o. a gut-
ture gurgites est dictus vt dicit Isid.
eo q^d aquas influentes absorbeat 7 absorptas
iterato reuomat 7 remittat. vnde ppter sui p-
funditatem motu circulari 7 refluxo circūferē.
ppter quod natantes defacili in gurgite picli-
tant. In gurgite etiā pisces maxie se occultāt.
7 vix q^d dū gurgitē non exeunt capiunt.

De trame. Capitulū. xvij.

Trames ē prim^o
aque seu flumis decursus 7 exit^o cō-
tinuus a fonte exiens ac meatus sui
alueum non relinquēs. a fonte enim effluere in-
cipit. 7 quousq^{ue} mare intrauerit infra alvei sui
limites continue fluere non desistit. fundū suū
cancuat 7 consumit. nauigio maxime cōuenit
pisces maiores nutrit: quia recentiores aquam
7 fundum puriorem habere generaliter cōsue-
uit. cuz maiori impetu fluit q^m aliqua alia pars
aque. 7 ideo naues atq^{ue} lignorum strues cele-
nius secum trahit. et ideo trames dicitur a tra-
hois. vel ab transmittō tis. quia omnia imposi-
ta trahit celerrime 7 transmittit. quanto enim
aque cursus in suo tramite est recentior: tāto ē
velocior. 7 omnia velocius secum ducit siue tra-
hit.

De alluione. Capitulū. xix.

Alluio alluio-
nis et hec alluies dicit^{ur} latēs 7 len-
ta aquarum inundantia. ab alluen-
do vel abluendo dicta. abluuit enim terras per
quam transit 7 abluendo consumit. vnde sub-
terranea riparum cōsumptio ex aqua facta al-
luio dicitur. Job. xiiij. alluione paulatim ter-
ra consumitur 7c. quanto autem per abscondi-
tas riparum concuuitates meliori fluxu se dif-
fundit: tanto periculosius litoris soliditatem
dissipat 7 dissoluit. nam ripe superficies exte-
rius solida creditur: quia eius consumptio in-
terior non videtur. sed ideo pes calcantis ripā
facilius labitur: quia consumpta interiori soli-
ditate latens vacuitas non cauetur.

De abyssō. Capitulū. xx.

Abyssus ē aqua-
rum profunditas impenetrabilis: a
qua fontes 7 flumina oriuntur. om-
nes enī aque de abyssō exeunt 7 per occultas

venas ad matrices abyssum reuertuntur vt di-
cit Isidorus libro tredecimo. vnde dicit^{ur} abyssus
quasi abuisus. quia eius profunditas vide-
ri non potest. vnde dicitur abyssus quasi sine
byssō i. sine candore. quia propter nimiam di-
stantiam a fonte luminis lucis pulcritudine ca-
ret 7 de core vt dicit Johannes damasceni. a-
byssus nihil aliud est q^m aqua multa cuius fi-
nis est incomprehēibilis 7 inuisibilis. quia ad
eius terminum lucis diffusio non attingit. vel
dicitur abyssus quasi sine base. quia eius fun-
damentum 7 sustentatio sensu non videtur. Et
ideo primordialis materia quia i principio nō
erat forma determinate distincta: abyssus ab
augustino est vocata. propter quod dicitur in
libro confessionum. xij. Abyssus est corporale
illud quod fecit deus vt esset materia corpore-
arum rerū informis sine ordine 7 sine luce. vnde
de abyssus idem est quod prima materia. Et
dicit Augustinus in libro de symbolis. Terre
inquit 7 abyssi nomine materiam nuncupauit:
que de nihilo facta est vt ordinatissimo dei mun-
dere primo capax formari fieret. 7 deinde for-
marentur quecunq^{ue} sunt formata. vnde eadez
materia aqua est dicta: tum quia fluida: tum
etiam quia omnis forme est susceptiua. Unde
dicebatur terra propter naturalem stabilita-
tem vel soliditatem scdm quam erat generati-
oni 7 corruptioni subiecta. Abyssus ppter in-
formitatem quia nulla erat forma distincta: di-
cebatur 7 aqua ppter formationis possibilita-
tem fm quam erat omnis forme 7 qualitatis po-
tentialiter receptiua vt dicit augustin^o. Abyssus
itaq^{ue} ex se habet obscuritatem. profundi-
tatem omniū aquarum 7 fluuiozum capacita-
tem insatiabilitatem. quia nūq^{ue} tot aquas re-
cipit quin plures recipere possit. inscrutabilita-
tem. inexhaustibilitatem. communicabilitatez.
tem.

De mari. Capitulū. xxj.

Mare est aquarū
collectio tam dulcium q^m salzarum
vt dicit Isidorus libro xij. proprie
autem dicitur mare eo q^d aque eius sunt ama-
re vt dicitur ibidem. Et sequitur. vocatur au-
tem mare equoz ab equalitate. eo q^d equaliter
sursum est. Quāuis enim aque maris fluctuā-
tes velut montes erigantur: sedatis tempesta-
tibus iterum adequantur vt dicit idem. Idēz
autem dicitur pelagus quasi pellens vndas.
quia in mari fit vndarum 7 pcellarum motus

continuis et impulsus. Mare autem ut dicitur ibidem: quibus omnium fontium in se recipiat aquas et flumina: ex tanto tamen aquarum concursu non suscipit incrementum. quod accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo influentes undas non sentiat vel quia amara unda fluentium consummat. vel quia ipse nubes multam aquositate ad se attrahunt. siue quod illas auferat partim venti partim sol exsiccet. seu quia aque dulces per occulta quedam foramina percolate redeant ad capita fluminum et fontium reuolunt. **Hucusque** III. li. xij. **Secundum** ambrosium autem et basilium in exameron. mare est aquarum aggregatio multiplicata per diuersa loca et noia: sed tamen continuatone una tempore mota vaga sonora spumosa in fluxu et refluxu lune naturam imitans. cuius virtute et influentia cobibetur. **Est** autem mare caput et hospitium fluminum. fons ymbrium. quo sibi discrepantes populi copulant. subsidium in necessitatibus. refugium in periculis. itineris compendium. laborantis lucrum. **De mari** etiam dicitur aristoteles in libro methorum. omnium aquarum mare est principium et origo. et est aquarum quies. et diuiditur in reliqua maria. **Causa** autem propter quam fit in mari salitudo et amaritudo est. quod duo sunt vapores. humidus vapor et siccus. subtilis et aquosus. resoluitur per subtiliorum per motum solis et remanet grossior. et calorem solis cum calefacit efficitur salsum quod remanet et amarum. ut sudor et uina ex adustione. **Fit** enim res amara quoniam remanent partes terrestres aduste aqueis et insipidis partibus consumptis. et de amaritudine per adustionem interseione fit salitudo. ut per in cinere in quo aqua colata sentitur salis. **Item** aristoteles in eodem. **Aqua** maris salis grauior est aqua dulci quia hec grossior: illa vero subtilior. cuius signum est. quia omnium natus in aqua salis et non in dulci. et profundius submergitur nauis cadens in aqua dulci quam in salis. **Et** ideo in mari mortuo non mergitur animal nec generatur. quia vincit in eo siccitas. **Item** in libro de animalibus. **In** mari est aqua et potest ab eo extrahi salitudo. quoniam si homo accipiet vas terrenum nouum crudum et clausum eius orificium. et egererit ipsum vacuum in mari per diem et noctem: intrabit in ipsum aqua dulcis. **Item** ibidem in libro methorum. **Aque** dulces eleuantur propter leuitatem suam sursum: et aque salis descendunt propter grauitatem suam deorsum. et quod salsum est remanet in terra et dulce euaporat. **Item** ibidem libro de elementis. **Mare** in actionibus suis imitatur naturam lune. quod patet. quia quicumque luna oritur in aliqua hora diei vel noctis: tunc flumen ingrediens mare in illa regione in qua oritur luna extendit ipsum mare ita quod aqua illius fluminis redit ad partem

loci a quo cucurrit ac si esset per violentiam repulsa. et cum est luna in cardine inferiori: incipit aqua diminui sicut quoniam luna uult omni aqua incipit augmentari. unde sicut ferrum sequitur adamantem: ita mare cursum lune sequitur et uirtutes. quere supra in causa de luna. **Item** inspillatur quod mare post ascensum stelle que uocatur arcamula. et mutat colorem et efficitur nunc uiride nunc ceruleum nunc turbidum nunc clarum. **Item** macrobius in libro ciceronis. **Oceanus** in incremento lune ordinem istum tenet. **Quia** primo die crescit lune fit copiosior solito. quia tunc mare plenum est in summo. deinde minuitur secundo. et sic recedendo minuitur usque ad diem septimum. et tunc est maxime in ultimo defectu. **Incipit** autem paulatim crescere iterum usque ad diem septimum. **Die** itaque quo luna est. xiiii. quoniam totaliter est plena: est iterato mare in suo augmento summo. et iteum incipit minui per dies septem alios. **Ita** quoniam luna est. xxi. est iterum in suo minimo. **Et** iterum crescendo incipit ascendere per septem alios dies. ita quod quoniam luna est. xxviii. tunc iterum est in suo summo. **Et** sic semper mare quatuor recipit immutationes quolibet mense. duas scilicet crescendo: et duas in decrecendo secundum augmentum vel decrementum ipsius lune. **Semper** itaque est mare in suo augmento et vigore quoniam luna plena est lumine vel uersas celum ut in nouilunio. vel uersas terram ut in plenilunio fieri consueuit. et quanto luna in susceptione siue in amissione luminis sui plus proficit uel deficit: tanto mare crescit amplius aut decrescit. **Item** mare secundum aristoteles in libro vegetabilium. fundum et litus habet durum. solidum et arenosum. et signum huius quod mare sit salsum super arenas est. quia obtinuerunt in eo partes terre siccis quia sunt salis. et existens aqua diuisit latus per partes suas. et ideo terra mari propinqua arenosa est. **In** partes vero eius arenosas diuersi lapides et gemme mire uirtutis prestant. et arenarum attritu polite per undarum maris motum ad litora iactantur. **Orbes** istas autem maris proprietates sunt quedam alie communes et omnibus fere note. quas tamen propter simplices bonum patam hic apponere: ut materiam habeant aliqua mystica per earum similitudinem simplicibus suadere. **Est** itaque mare sui ipsius purgatiuum. omnia enim cadauera et immunda et mortua discutit per motus violentiam et expellit ut dicit Gregorius. **Item** mare est per occultissimas uenas sui abyssi diffusiuum. et tam fontibus quam fluminibus materiam sui fluxus continue ministratum ut dicit hieronymus super Ezechielem. **Item** mare est aiantium et monstrorum multiplici forme productionum. mare enim longe plura producit monstra et mira quam facit per terra

sicut dicit Rabanus sup **Ecclm** xliij. ibi. **I**lluc preclara et mirabilia opa et varia bestiarum etc. Et in ps. **I**lluc reptilia quorum non est numerus. Item quibus mare substantialiter sit molle et liquidum: durissimam tamen rem tam aiatam quam in animatarum est generatiuum. ut patet in conchilibus et piscibus dure teste. et in lapidibus et gemmis quas emittit. Item mare quibus in se non sit potabile vel delectabile quantum ad gustum: est tamen utile quo ad effectum. **M**ultarum enim infirmitatum est curatiuum. sanat enim ydropicos ulcerosos et alios scabiosos ut dicit constantinus. et multos alios curat. Item mare quibus ex se sit salsum et amarum: per dulcedinem tamen venarum terre per quas transit est sui saporis immutatiuum. dulcedinem ei quando contrahit ex colatione terre per quam transit ut dicit macrobius et aristoteles. Item mare quantumcumque sit insipidum aut amarum: piscium tamen dulcium est nutritiuum. latentem enim habet dulcedinem quam sugentes pisces pertrahunt nutrimentum congruum et laporem ut dicit ambrosius. Item mare mobile est et inquietum et ex suo motu est sine substantia a corruptiois periculo conseruatiuum. quia ex continuatione motus subtiliatur. et sic ne putrescat a corruptibili vicio conseruatur. Item cuius sit liquidum et male terminabile: tamen per seipsos sistitur et non per alium. propter quod ultra litorum suorum terminos non est defacili percelliuum. sic dicitur per uer. viij. **H**iere. v. **J**ob. xxxviij. Item salitudine et amaritudine sua est dulcedinis fontium et aliarum aquarum influentium absorptiuum. tanto enim reputatur aqua fluens dulcior: quanto plus a maris introitu elongatur. Item ex collisione et mutua reuerberatione suorum brachiorum quibus cingit terram est ventorum contrariorum generatiuum ut dicitur beda. Item incosuetis mare maxime est nociuum. est enim timoris incusiuum. et doloris capitis generatiuum. vomitus et nauisae puocatiuum. appetitum cibi et potus ablatiuum. Item ex vaporatioue fumositatum quas emittit est nebule et nubium generatiuum. caliginis et obscuritatis in aere inductiuum. et radiorum solis interceptiuum. caloris solaris repressiuum. Item colore proprium non habes: per quietate ventorum est sui coloris mutatiuum. nam modo flauum est. modo lutulentum. modo atrum ut dicitur **I**li. li. xij. Item mare multorum periculorum est in se contentiuum. modico enim flatu venti redditur tempestuosum percelliosum feruidum et tumultuosum. Et ideo mare fretum dicitur ut dicitur **I**li. scilicet feruidum habens motum. ut patet in mari siculo. in quo propter maris feruorem strepitum facientem scilla et canbdis esse dicuntur: quia sunt duo loca periculosa in quibus multe naues facillime periclitantur. Est autem scilla ingens

saxum in mari eminens multa habens periculatoria siue capita ad quae collecti fluctus horrendum strepitum faciunt cui naues aliquo casu impingentes a naufragio non euadunt. Canbdis vero est dicta eo quod gurgitibus occultis naues sorbeat. Est enim ibi mare voraginosum et quasi reflexum in se tortuosum. et ideo naues ibi transeuntes sibi attrahit et se deglutit: ac deinde mergit. ter in die fluctus erigit et ter absorbet. nam aqua accipit ut euomat. iterato vomit ut rursum accipiat ut dicitur **I**li. li. xij. i. ca. de estubo maris et freti. Item aliud notabile periculum occurrit in mari. sine quietas fundi. quoniam in aliquo loco aqua est profundissima: et statim in illum locum vix est vadosa. et hoc periculum sirtis vocatur. eo quod ibi arene in cumulos pertrahunt. Sirtis enim grece idem est quod tractus. Et dicitur papias quod tales sirtes sunt in mari egiptiaco et ei admiscetur. Ex quo patet quod periculosus est maris transitus tam propter iacetes scopulos: tunc etiam propter arenarum cumulos sicut aqua perit adunatos. quia in talibus locis naues citissime perungunt. Item aliud periculum dicitur bithalassium. quoniam scilicet nauis onusta impingit in fundum multum bitumiosum et limosum. quia propter limi tenacitatem non potest se eximere aut exire. unde dicit hugo quod bithalassus est vestigium limo impellens. **G**lo. in sup act. xvij. dicit quod bithalassus est concursus duorum marium. **M**agis vero in bithalassio dicitur quod bithalassium dicitur lingua terre in mari protensa. hinc et inde mari circumdata. Et dicitur bithalassus quia mare bifidum terre interiectum diuisum bithalassium. grece mare sonat. **Q**uia ergo in bithalassio offendit nauis manet immobilis proza: sed puppis frangit retro maris impetu venientis sicut dicit magribidus. Item transfretates generaliter patiuntur periculum aut ratione maris aut ratione aeris aut ratione nauis. nam si mare fuerit scopulosum unde dicitur rupibus et saxis impeditum: non sine periculo pertransitur. aut si fundum habuerit inaequalem nunc cumulis arenosis eleuatum. nunc vero ad modum voraginis depressum et profundatum: defacili transitur impediri. sed et quoniam mare in sua superficie subintrantibus ventis efficitur nimis tumidum et vndis sese alliditibus et mutuo se percutientibus fit nimium percelliosum. **N**auis fluctibus ascenditibus et descenditibus periculose exponitur. quia sepe aut percutitur aut a percellis contrariis operitur. Item accidit periculum ex aura turbulenta. nam tempore tempestuoso et obscuro et nebuloso mari se committere solet esse plurimum periculorum. potissime quoniam nauis preceps fertur in periculum et periculum non videtur. maxime quando venti contrarij casu aliquo oriuntur. quia certum naufragium tunc timetur. quanto autem nauis per vnius venti impulsu mouetur versus portum: tanto perfectius venti contrarij in

petu compellit ad precipitiū aut saltem infē cō-
trarios fluctus in piculo diutius detinet. Itēz
adducit piculū nauis deferentis debilitas 7 in-
sufficiētia. Non enī tutum est se cōmittere su-
per mare nauiculae nimis parue sine fragili 7 cō-
fracte. q; talis nauis nō est segura inter lenien-
tis procellas maris. qm̄ vel ppter paruitatem
suam fluctibus opprimit 7 subuertit. aut ppter
fragilitatem ventoz 7 aquarum impetu pfrin-
gitur. aut ppter rimarū 7 foraminū multiplici-
tatem. aquaz subintratiū pondere ad ima de-
mergitur. vel saltem ad portum in tali nauicu-
la tardius peruenit. 7 p̄cipue qm̄ ī tali nauī bo-
ni naucleri 7 gnari p̄ntia non habet. Tūc enim
summū in mari est piculum qm̄ nauis h̄z impe-
ritum gubernatores 7 incircumspectū. His 7
multis alijs incōmodis subiacet mare tam me-
diterraneū q̄ oceanū vt dicit *Isi.* Vocāt au-
tem tam greci q̄ latini mare oceanū. eo q; in
modū circuli ambit orbem. Totam. n. speram
nostri habitabilis circuit oceanus. a celeritate
sic dicitur. eo q; ocius circueat et discurrat. vel
quia purpureo colore nitet oceanus q̄ ceanū
id est celi circulus vt dicit *Isi.* li. xij. hic oceanus
oras terraz amplectit. alternisq; estibus ac-
cedit 7 recedit. respirantibus aut in pfundū ven-
tis: aut remouet maria aut absorbet. Et q̄uis
vnu sit mare q̄sum ad sui continuatores: tamē
ppter multifidos eius sinus de proximis regioni-
bus diuersa vocabula sumpsit. vt mare gallicū
a gallicis. 7 mare britannicū a britānis. sic 7 ga-
diacum mare a gadibus est dictū. vbi p̄mo ab
oceanō maris magni limen aperit. vbi cū her-
cules puenisset: columnas ibi posuit sperās ibi
terre esse finem. Hucusq; *Isido.* li. xij.

De mari magno siue mediterraneo.
Capitulus

Mare magnū siue
mediterraneū ē quod ab occasu ab
oceanō fluit 7 ī meridiē vergit. de-
inde ad septentrionē tēdit. quod inde magnū
appellatur: q; cetera maria in comparatōe illius
sunt minora. Dicitur autē mediterraneū: q̄a p
mediā terrā vsq; ad orientē pfundit: asiam et
africā terminās 7 europā. cuius prime par-
tis sinus qui in hispania pfundit. hybericus et
balearicus appellat. deinde gallicus qui narbo-
nensem puinciā alluit. post ligusticus q̄ iux-
viam ianuā est. primus 7 vicinus. post est tyre-
nus qui Italiā attingit. Inde siculus qui vsq;
ad cretam a sicilia vadit. qui post in pamphiliā
7 egiptum se extendit. deinde versus septentri-

onem magnis amfractibus se retorquet. 7 tan-
dem iuxta greciam 7 illyricū in angustas septē
stadiorum constringit seu coartat. deinde dif-
fusius equore pauci cursus stringitur 7 facit p-
pontidem qui mox in quinquaginta passus co-
artat. Itq; bofforus traciū. qui locus dicit
ppontides eo q; preuenit mare ponticū 7 pce-
dit. Idem dicit bopporus a transitu stricto 7
angustis meatibus boum vt dicit *Isi.* Inde dif-
funditur sinus ponticū amplissimus a tergo ha-
bens meotides paludes. quod mare ex multi-
tudine fluminū 7 aquaz dulciū influentiū dul-
cius est atq; amplius nebulosum atq; p̄t̄ fo-
cas 7 delphios. alias beluas marinas maiores
non patit. Sicut autē terra cum sit vna pro di-
uersis locis varijs vocatur vocabulis. ita p va-
rijs regionibus hoc mare magnū diuersis nomi-
nibus nuncupatur. Hucusq; *Isidorus* li. xij.
Sinus hō maris dicuntur maiores recessus.
vt in mari mediterraneo yonicū ab yō rege gre-
cie sic dicitur. Jones autem dicuntur atbeni-
enses vnde yonicum mare ab yonia vsq; in si-
ciam dilatatur. In oceano hō maximus est
sinus caspeus. indicus. persicus. arabicus. qui
7 mare rubrum dicitur. Rubrum autem mare
est vocatum eo q; sit roseis vndis infectum. nō
tamen talem habet naturam qualem videtur
ostendere: sed ex vicinis litoribus viciat gur-
ges atq; inficitur. quia omnis terra que circū-
litat rubea est 7 sanguineo colorī proxima 7 vi-
cina. Inde enim minium acutissimum excerp-
itur 7 alij colores quibus pictura variatur. v-
de cum terra talem habet naturam ex fluctibus
litus dissoluentibus: maris substantia rubifi-
catur. Ob hoc etiam in his litoribus gemme
rubie inueniuntur. nam huiusmodi lapilli hu-
mo inuoluti cum inter arenulas sint attriti ma-
ris colorem retinent atq; fundi. Hoc mare in
duos sinus diuiditur. vnus est persicus ab ori-
ente: quem parse inhabitant. alius ab occiden-
te arabicus: quem arabes incolunt 7 frequen-
tant vt dicit *Isido.* lib. xij.

De pelago.

Capit. xxiij.

Pelagus ē latitu-
do maris sine litore 7 sine portu vt
dicit *Isi.* summas h̄ns pfunditatem
instabilitatem 7 motus continuitatem multo-
rū vaporū 7 fumositatū generās tēditatē ex q̄-
bus p̄trahit obnubilatōes 7 obscuritates ex ve-
toz varietate recipiēs colorū mutabilitatē 7 ex

collisione vndarū spumarū cōgregās in superficie leuitatē et tumultuositatē emittens et sonoritatem. tumultuosum enim est pelagus et sonorus inquietū et piculosum. sicut de mare superius dictum est.

De gutta.

Cap. xxiiij.

Gutta est minia

maris vel aque siue pluuie particula. a totalitate sua per aliquā violentiam separata. que quidē ut dicit Isid. gutta dicitur quia stat aut pendet de tectis aut arboribus ac si esset glutinosa. Stilla vero dicitur dum cadit. hinc et stillicidium dicitur quasi stilla cadens. Tam stilla vero quā gutta a nube aqua vi caloris siue impetu venti resoluta suo potestate inferiora petit. et dum in cadendo est nomen stille: in stādo autem vel pendēdo obtinet nomen gutte. Stilla autē siue gutta in substantia est humida et clara et dyaphana. forma rotunda. quantitate modica. virtute magna. nam terram super quas cadit humectat et fecundat. radices et semina nutrit et ingrossat. virore in herbis et arboribus et plantis vegetat et conseruat. pisces in mari reficit et recreat. ostrea impinguat ac in eis margaritā generat ut dicit Isid. maxie gutta rosis. et cuius sit in se mollissima: ex frequēti tamē casu penetrat durissima. Juxta illud. Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadēdo.

De spuma.

Cap. xxv.

Spuma est dicta

eo quod spumas ut dicit Isid. ex sordibus enim aque generat. vnde et mustum et ea que coquuntur spuma purgant. Fit autē spuma propter interclusiones veteri interclusi in aque superficie motu aliquo agitate. vnde propter inclusi aeris leuitatē enatando aque superferit. et cito quippe ex vndarū collisione gignit. sed tunc cito dissipat et dissipat. Spuma maris quāque in lapides recolligit. et per feruidam superuenientis caloris solaris actōis quāque in pumicē quāque in spongiā indurat.

De piscibus.

Cap. xxvj.

Pisces a piscādo

sunt dicti ut dicit Isid. li. xj. c. vij. terram et herbas aquaticas lambunt et sic sibi victum querunt. Dicunt et reptilia. eo quod natandi et reptandi specie habeant. in natando enim repunt quous in profundū se demergant. vnde ambrosius in exameron. Magna inquit in piscibus et aquarū vicinitas et cognatio est. ex enim

aquas diu vivere non possunt. nec solo aere spiraculo sine aque attractu diu viuunt. Sunt enim quandā reptandi speciem et naturas. quia dum piscis natat contractione corporis in minores se colligit longitudinem. et iterum se extendens aque innititur. quo nisu repellens aquas in anteriū se propellit. vnde videtur quibusdam pennulis sicut anis in volādo: sed alio modo. quia piscis natans pennulas mouet a parte posteriori in anteriori. et quasi quibusdam brachijs aut remis aquas amplectens et retinens in anteriori se extendit. Anis vero mouet pennas sursum. et collectum aerem per expansam alarum amplitudinem compellit redire per partes posteriores. vnde per violentiam aeris propulsione a parte posteriori mouetur corpus in anteriori. Species autem piscium multipliciter variantur. scilicet quo ad locum ubi generantur. et quo ad escam qua cibantur. et quo ad colorem et formam variam qua abinuicem discernuntur quo ad substantiam qua componuntur. et quo ad virtutem qua diuersimode operantur. Et ut igitur ad situm siue locum ubi procreantur: magna diuersitas est. quidam enim in solis aquis. quidam vero partim in terris partim in aquis conuersantur. et talia piscium genera sunt antiphrasia. id est dubia ab Isidoro dicta. eo quod ambulandi in terris vsus et natandi in aquis officium retinent a natura. ut foce et cocodrilli. castores et ypotami. i. flumiales equi et huiusmodi. et nominibus enim animalium terrestrium pisces nomina sunt sortiti. ut canes marini lupi. eo quod mordeant alios voracitate improba atque ledant. Isidoro in solis aquis viuētes alij sunt in solo mari degentes. alij vero sunt in fluminibus et in stagnis et in alijs aquis dulcibus commorantes. alij vero sunt inter hos medij nunc ad dulces nunc ad salas aquas pastus gratia diuertentes. Pisces vero a mari ad dulces aquas egredientes: in earum dulcedine delectantur et impinguantur et econuerso. et hi nunc in mari nunc in aqua dulci conuersantur. multi autem pisces sunt flumiales: qui maris salitudinem non ferētes gustata aqua salsa subito moriuntur. vnde sursum ventrem eleuant et super aque superficiem natant quod in omnibus piscibus maris et aque dulcis est signum mortis. Pisces vero in mari natantes squamas habent duras et grossas propter aque salis siccitatem. pisces vero flumiales squamas subtiles et spicas molles. spine vero in piscibus necesse fuerunt ad sustentandum carnis eorum propter fluidam mollicie naturalis. Docet autē Anic. eligere bonos

pulces hinc naturam loci ubi nutriuntur: dices sic
 li. ij. ca. vij. In locis inquit in quibus morantur pi-
 sces est electio. quoniam illi qui morantur in locis petro-
 sis sunt meliores vel dulciores et in aquis dul-
 cibus currentibus in quibus non sunt sordes et
 non sunt limose neque lacuales neque campestres
 et qui non sunt de lacubus paruis qui flumina non
 inbibunt et in quibus non sunt fontes. Item ideo
 ibidem. Et pisces quidem marini sunt laudabilio-
 res: qui sunt subtiles et meliores sunt illi qui sunt
 pelagini non alii quam in alto pelago nutriti. et qui
 morantur in aquis discoopertis et flatu ventorum
 supra se meliores sunt illis qui sunt ecotario.
 et illis qui in aquis multarum agitationum et
 vehementis exercitii meliores sunt illis qui ha-
 bitant in aquis stantibus. unde pisces pelagi-
 ni sunt meliores quam flumiales. et ipsi meliores quam
 lacuales: maxime si sunt longe a fluuio et a mari.
 habent enim quietem. nec eorum putredo lanat
 a subintrante fluuio sine mari. unde tales pisces
 male sapiunt et cito putrescunt. meliores etiam
 sunt pisces tatarici quam flumiales in pelago aq-
 lonari et orientali quam in australi. quia ex ventorum
 impetuoso flatu aque plus mouentur et amplius
 depurantur et subtiliantur. et ideo illarum aquarum
 pisces plus mouentur et exercitantur et a suis su-
 perfluis magis emundantur. Item diuersificatur
 piscium species non solum hinc generatiois sue
 locum: verum etiam quantum ad generatiois sue mo-
 dum. Quidam enim generantur per ouationes. et qui-
 dam per coitum et spermatis emissionem. unde di-
 cit aristoteles li. v. Accidit generibus piscium ouatio
 quoniam quoniam femina ouat sequitur masculus oua et lac-
 suum eijcit super oua. et omne quod tangit lac sine
 sperma masculi ex ouis erit piscis. et ideo qui non
 tanguntur ex spermate non pullificabunt. femina au-
 tem est multe ouationis. sed maior pars ouorum trans-
 glutitur a femina. et multa oua damnantur in humi-
 do et non saluantur ex eis nisi que ouantur in locis
 ubi sperma masculi eijcit. quoniam sic autem saluaretur
 nimis multiplicarentur. Seruant autem pisces pari-
 tatem in suo genere sicut aristoteles ibidem dicit. nunquam
 inquit inueniebatur piscis qui faceret coitum cum
 genere alterius piscis. fetus autem suos diligunt
 et nutriunt longo tempore ut dicit aristoteles in eodem.
 omnes pisces nutriunt et custodiunt pullos suos per
 ranas. Item ibidem dicitur quod pisces flumiales et palu-
 stres plus ouant et citius quam alij. quoniam in maiori par-
 te post quatuor menses. alij autem omnes pullificant post
 tri. id est annu. parui enim pisces pullificant in lo-
 cis ubi aqua est iuxta radices arborum et canarum.
 Item ideo ibidem. maria per ouorum damnamur quoniam pi-
 sces ouant vagando. quoniam cum pater non sit masculus

ab ipsius semine oua non informantur. ab animalibus
 etiam et ab alijs piscibus diglutuntur. Item ibidem
 dicitur. quod quidam pisces generantur sine ouis et sine
 coitu ex limo et arena. et ex putrefactioe que est su-
 per aqua. Item ibidem. tempore coitus vagantur mares
 et femine piscium sicut grex et ambulant par cum
 pari. et multi ex eis cum pullificant infirmantur. et pro-
 pter hoc tunc temporis maxime apprehenduntur. Item ibi-
 dem. quidam pisces pariuntur quoniam ad arena fricantur ve-
 tre suum. In libro autem iohannis de animalibus dicitur. quod pi-
 scis effimeron sine coitu nascitur. et cum vixent per
 tres horas diei tunc moritur. Piscis etiam murena
 non a suo simili concipitur: sed a serpente quem sibi-
 lo puocat ad amplexandum ut dicitur Iliod. li. xij.
 ca. vij. Murena inquit greci stairina vocant eo quod
 se complicit in circulos. hanc femine sexus esse
 tradunt et percipit a serpente. ob id a piscatoribus
 sibilo euocat et capit. fuste percussa vix interimit
 ferula vero statim. hanc habet atque in cauda certum
 est. nam capite percussa vix dicitur esse interfici. cau-
 da vero percussa et amputata statim dicitur mori. Ecotario
 de serpente. nam percussio capite vel absciso
 statim dicitur mori. cauda vero in dicitur abscisa diu vi-
 uit. Dicit etiam idem Iohannes. quod serpens deponat vene-
 num antequam coeat cum murena. sed propleto generati-
 onis actu resumit venenum suum. Et ideo murena
 in concipiendo non pertrahit venenum a serpente nec
 generat aliquid serpentinum: sed sibi sile ut dicitur idem.
 Item quidam pisces percipiuntur ex solo rore sine ouis
 et sine spermate sicut ostree et alij quidam pisces
 in conchis degentes. unde dicit Iohannes. pisces inquit
 elich per noctem egrediuntur aqua et in terris ex rore
 matutino concipiunt et pariunt. quorum conche in de-
 cremeto lune semper manent vacue. quod dicitur etiam pisces
 mouentur ad percipiendum et ortum hinc ortu stellarum vel oc-
 casum sicut dicit Iohannes. et etiam Iliod. unde dicitur de pisce
 qui dicitur australis. tunc pisces illius generis oriuntur quoniam
 plades incipiunt tendere ad occasum. nec apparet
 quisquam plades iterum orientem. quoniam autem pisces ge-
 nerentur: nullus tamen mundo piscium habet testiculos.
 licet nec aliquid genus serpentis. nec aliquid genus
 carum pedibus. nec habet mammillas nec lacum preter del-
 phinos: qui habent lacum et lactant fetus suos dum sunt
 parui ut dicit aristoteles li. vij. De quibus dicit Iliod. li.
 xij. ca. vij. delphines qui et symones noiantur: sic vo-
 cantur eo quod voces hominum sequuntur et ad vocem sym-
 phonie gregatim conueniunt et in armonia delectantur.
 quibus in mari nihil est velocius. nam plerumque salien-
 tes nauem transuolant. quoniam saltus et ludus in fluctibus
 futura signat tempestatem. Est etiam delphini genus
 in nilo dorso serrato qui tenera venenum secantes in-
 terimunt cocodrillos Iliod. Item diuersificantur ge-
 nera piscium qui ad cibationis modum. nam quicquid dicitur li.

secundo. Illi qui cibant herbis bonis et radicibus plantarum sunt meliores eis qui comedunt sordes que de ciuitatibus percipiunt ad loca infusionum. In hexameron etiam dicitur. diuersificant etiam pisces in pastu. nam quidam mutuo se deuorant et sua carne vicissim pascunt. minor apud illos esca maioris est. rursus ille maior fit esca alterius pro dator alieni. et cum alium deuorauerit: tandem ab alio deuoratur. ut dicit aristoteles. lib. vi. Carabo inquit vincit pisces magnos et comedit ipsos. multipes autem vincit carabonem et comedit ipsos. Item ibidem. quidam pisces pascunt in sceno et luto sicut carabo. et propter hoc est ponderosus et multum de luto in ipso inueit. pisces vero qui alios predant dentes habent fortiores. sicut de pisce quodam que greci phagion vocant dicit Aristoteles. quia habet duos dentes ut in mari ostris nutritur. unde et dentrix pro granditate et fortitudine dentium appellatur. alij vero pisces ut dicitur in hexameron dentes habent minores: sed plures et densiores ac acutiores. ut cito cibum acceptum incidant et facile sine mora deglutiant. ne cibus in ore diutius detentus aque alluione auferatur. Aliqui etiam pisces cibum suum in arena fodiendo querunt sicut dicit Aristoteles. li. xij. de porco marino qui vulgo suillus dicitur. qui dum escam querit more suis sub aquis fodit terram. circa guttur enim habet officium. et nisi rostrum arenis infigat: passum non colligit. Item aristoteles. lib. viij. pisces pro maiori parte comedunt carnes et comedunt se tunc pullificatis excepto fuscacaleon. et vniuersi autem pisces sunt galosi et avidi ad cibum: et precipue piscis qui dicitur habatur. et propter hoc extendit venter suus cum fuerit ieiunus. et sepe inflat ventrem suum et eijcit a se alios pisces. quoniam venter eius patet ad os et non habet stomachum. Item differunt pisces quo ad tempus et locum pastus. nam quidam in aqua querunt cibum suum: et quidam de nocte super terras sicut ypotam. equus. scilicet fluuialis. sic dicitur eo quod equus in dorso et in iuba sit silis: ut dicitur Aristoteles. quod die in aquis comoratur: in nocte segetes depascit. hunc nilus gignit ut dicitur Aristoteles. Generaliter autem secundum aristoteles. li. viij. pisces plus laborant in die quam in nocte. et plus ante mediam noctem quam post. et ideo ut dicit aristoteles. venant ante ascensum solis. et tunc ponunt venatores retes: quia pisces videt hora illa. et quoniam augmentatur lux non videt. odore tamen querunt cibum nocturno tempore. in odoriferis. non delectantur. et ideo dicitur li. iij. genera piscium odorant et audiunt. et ideo ad vasa noua quibus venant citius accedunt quam ad antiqua. imo nisi fuerit novum de facili ad vasculum non accedunt. sepe enim pro odore decipiunt ut dicitur Job. Est inquit belua in mari que de faucibus suis

respirat aquam cum vapore odorifero. pisces sentientes odorem sequuntur ipsam et intrant fauces eius post odorem. qui ipsos deglutit ab ipsis sic cibatur. Dicit etiam idem quod est piscis nomine faste in cuius ore aqua hausta dulcescit. quam pisces maiores sequentes intrant in os eius quod subito accipit et deglutit. Item dicit idem quod delphini pro odore sentiunt et progunt si homo mortuus in mare unquam comederit de delphino. quod si comederit: comedunt ipsum. si vero non comederit: a moribus aliorum saluat eum. et ad litus pellunt eum cum rostris suis. Idem dicit aristoteles. et plinius. Item aristoteles. li. viij. pisces claras aquas et curretes inhabitantes non cadunt super res fetidas nisi habeant bonum saporis sic nec aues. et in hyeme fugiunt a fundo maris prope terram quaredo calore. et ibi querunt pastum suum. In estate vero e contrario a litore fugiunt. calidum quaredo fugiunt. et venant in hyeme iuxta terram. sed in estate in profundo. nam calor immoderatus ledit pisces. Item dicitur in eodem. Sunt pisces qui apud ascensum camicule moriuntur pro calore. similiter nocet eis magnus frigus maxime hinc lapide in capite. ut canis et himon. nam lapis in capite congelatur et coagulatur et moritur defacili talis piscis. variant etiam piscium species que ad figuram et dispositionem: tamen in quantitate quam in qualitate. Sunt enim anguina que dicitur beluarum genera que corpora moribus sunt equalia ut dicitur. quibus sunt ceti que exceptio iona. cuius alius tamen fuit magnitudinis: ut instar inferni obtinet: dicitur cetera propheta. De ventre inferni exaudiuit me. Sunt et alij pisces ita puuli quod vix hamo capiunt ut dicitur Aristoteles. li. xij. Affor est piscis qui pro exiguitate capi non potest. ut ibidem dicitur. Euchin est piscis parvus viri semipedalis: ab heredo sic dicitur. quoniam n. exigui corporis sit: maxime tamen est virtus. nauez. n. ad heredo retinet. nam nauis cui adheret ligitur ruat veti. seu iat pro pelle: qui radicata stare in mari videtur nec moueri potest. non in retinendo sed tamen modo adheredo. virtus eius est. hinc latini moron appellauerunt: eo quod nauigia stare appellat ut dicitur ibidem. In hexameron etiam dicitur de eodem pisce. quod veterum presentis pro cellas calculum arripit validum et tamen anchoram ne excutiat fluctibus trahit. et non suis se liberat viribus: sed alieno potere manit et pro futura tempestate stabilit. quod videtes nante sibi precauet ne turbo pueniat eos improvisos. sicut dicit ambrosius. et beda. Dicit etiam aristoteles. li. iij. quod feminei pisces sunt longiores masculinis et sunt durioris carnis. et anterius masculi durius est. et sicut superius. In feminis vero interior et posterius durius. Dicit autem auicenna li. ij. quod meliores sunt pisces qui non sunt magni valde neque habent carnem nimis duram et siccam et in quibus non est nimis pinguedo: nec multillago in quibus non est malus sapor vel odor. sicut

autem saporis sunt cōuenientes. nō nimis pin-
gacis. nec habentes supflua pinguedinez neq;
grossam maciem. 7 in quibus non accidit post
exitum de aqua cito fetor. 7 illi qui habent du-
ram carnem falsi meliores efficiunt. 7 in illis q̄
sunt dure carnis: melior est ille qui min⁹ ē mol-
lis. Et quo patet diuersitas ī piscibus quo ad
substantiā 7 qualitātē. **D**is enī piscis sicut dic-
idem generalit̄ frigidus est 7 humidus. quidaz
tamen sunt in compatōne complexionis pisciū
ceteris calidiores: 7 maxie q̄n sunt saliti. Et iō
q̄n sunt valde recentes generāt flegma aquo-
sum 7 mollificāt neruos. 7 nō sunt cōuenientes
nisi vald̄ calido stomacho. **S**aliti hō magi cō-
ueniūt medicine. **C**apita enī salitoꝝ pisciū sa-
nāt morsum canis rabidi 7 puncturā scorpiois
eradicant carnem adulterinam in vlcerib; 7 cō-
ferunt vlceribus putridis 7 saniosis. **S**imiliter
ius omīs piscis confert venenis bibitis 7 pun-
cturis. **M**ultos enī habent alios effectus sicut
ibidez dicit. s̄ hec dicta de eoz qualitate 7 s̄-
stantia nūc sufficiāt. **I**tem differūt pisces ī vi-
uacitate sensus 7 ingenij sagacitate. multi enī
sunt plurimū ingeniosi. aliqui enim mirā astu-
tiam habent euadendi quando sentiūt insidi-
as piscatorū. vt dicit **I**sid. li. xij. **D**ugil inqt
est genus piscis multū agilis. nam vbi disposi-
tas sentit piscatorum insidias: cōfestim retroz
sum tendit. 7 ita cito rethe transilit: vt volasse
ab astantibus videat. **I**tem dicit idem ibidez
de bestauro. eo q̄ bestaurus solus inter pisces
escam ruminare p̄hibetur. hunc dicit plinius
esse ingeniosum. nam dñ sentit se intrasse spor-
tulam piscatoris. non ex fronte erumpit nec in-
festis viminibus caput inserit: sed crebris cau-
de ictibus ex aduerso fores laxare incipit atq;
ita retrozsum redit. quem luctantem si ali⁹ be-
staurus forte viderit exterius vt erumpe sata-
gentem adiunet. candam in ore eius apprehen-
dens prout potest: ipsum liberare 7 extrahere
intendit vel contendit. **A**d hoc dicit idē. **C**ō-
grus quidez plures nexu habet. ingeniosus ē
in solertia escam acquirendi. nam cibum in ha-
mo appetens: sed aculeum timēs. nō morsu sed
suis pinnulis hamū complectit. 7 non pri⁹ ipm
dimittit quin escam circūserit. **C**anceri etiam
ostreis inimicant. earum enim carnib; viuunt
miro ingenio. **R**as q; fortem 7 validā eius te-
stā aperire nō possunt: explorāt q̄n ostrea clau-
stra testaz suaz aperit. 7 tunc cancer q̄ latitat
in insidijs latent lapillum inijcit ne ostreū clau-
dere se possit. 7 ita impedita clausura: carnes
ostree deuorat 7 corrodit. **O**strea autē a testa

sunt dicta: qua interior carnis mollicies munif
Greci enī ostreā testā vocāt. 7 dī tot⁹ ille piscē
cū sua testa ostreū ī neutro. s̄ ostrea in feminio
dicit⁹ eius caro. dicunt⁹ etiā tales pisces cōche
7 cōchilia. q; deficiēte luna tales pisces canāt
id est euacuāt. **L**una cū in augmēto fuerit au-
get humore. diminuit hō humor cū luna fue-
rit in defectu. 7 ideo pisces clausi in cōchis ī lu-
ne incremēto turgescūt: 7 ī defectu euacuātur.
In his autē cōchilib; p̄ciose generāt margari-
te. de quib; dicit plini⁹ 7 alij q̄ de aiāntiū sc̄pse
rūt naturl. q; tpe nocturno litora petūt. ī cele-
sti rore margaritas cōcipiūt. vñ 7 tales p̄chilie
margaritifere 7 herelie s̄ dicte. ī q; carne p̄ci-
osus calcul⁹ solidat. 7 ē nobilissima gēma q̄ sic
ex rore vernal̄ t̄pis generat. q̄ q̄nto albi⁹ 7 lu-
cidior t̄to efficacior estimat. **S**ūt 7 q̄dā p̄chi-
le sine cōche murices dicte ab aspitare 7 acu-
mine. que alio noīe cōchilia dicunt. q̄ circūcise
ferro lacrimas purpurei colorē emittūt. ex q̄b;
purpura colorat. 7 inde ostrū est appellat⁹. q; ex
humore teste elic̄it hec tinctura vt dicit **I**si.
Has 7 multas alias pisciū p̄prietates 7 natu-
ras in li. plinij 7 arist. 7 in **I**si. 7 in hexameron
amb. 7 basily poter̄ inueire. ne tediū inferam⁹
legendib; de hac materia hec sufficiāt. **D**ic̄ eē
plinius vt dicit **I**si. li. xij. q; pisciū sunt in aq̄s ge-
nera. c̄lūij. ex quibus multa quodā nature in-
tellectu ordinē t̄pm suoz cogscūt. q̄dā ī suis lo-
cis sine mutatōe vagāt. q̄dā sine t̄pis ob̄nuati
one viuūt. q̄dā hō p̄mixtōe masculi 7 femie cō-
cipiūt catulos suos. vt cet⁹. **I**dē autē est cet⁹ et
balena. 7 sūt balene immēse magnitudis belue
ab emittendo 7 fundendo aq̄s sic vocate. **O**m-
nib; n. alijs beluis marinis altius iaciūt vndas.
Balena. n. emittere dicit. **C**ete autē dicit⁹ a cor-
p̄is imanitate vt dicit **I**si. li. xij. **D**ī autē ī li. **J**o-
rath. cetus abundat in sp̄mate. 7 post ei⁹ coitū
cū femia q̄ supfluit supnatat aq̄. q̄d collectū
7 desiccātū in ambre substantiaz cōmutat. q̄n
enim multū esurit: vapore odorifex ad modū
odoris ambre ex ore suo emittit: in quo pisces
delectant. 7 p̄pter vaporis redolentiam ipsius
orificiū ingrediunt. 7 sic decepti ab ipso deuo-
rant. **I**n hoc pisce vt dicit idē. materia t̄restis
dnat plus q̄ aque. 7 ideo multe ē corpulētie 7
pinguedinis. vnde in senectute p̄ magnitudie
corporis in eius dorso coadunat puluis 7 con-
densat intantū q; herbe 7 frutices ibi crescunt
ita vt belua insule silis eē videat. ad quā si na-
uigantes incante appropinquerint: sine piculo
vix euadūt. nam aquā in tanta quātitate d ore
eijcit q; ipsam aliquando obruit et submergit.

Tante etiam est pinguedinis q̄ q̄n piscatoruz
p̄cutitur venabilis siue telis vulnus non sentit
nisi prius pinguedo totaliter perforet. sed quā
do caro interior leditur tūc facillime capitur. qz
amaritudinem aque salse non sufferens lit̄ pe-
tit. Tante aut̄ est quātītatis q̄ nō capit̄ tota pa-
tria ex sua captura emēdatur. Catulus suos a-
more miro diligit 7 eos in pelago longo tpe cir-
cūducit. q̄ si eos ab arenarū cumulis impediri
cōtigerit aque multitudinē ī ore collectā super
eos fundit. 7 sic eos a periculo liberans ad p̄fū-
dum pelagi reuocat 7 reducit. cōtra oēs occur-
sus ipsis nociuos p̄ eoz defensione se opponit.
7 semper inter se 7 mare in parte tutiori eos po-
nit. 7 q̄n inualescit̄ tempestas fer̄ suos adhuc
iuuenes 7 teneros ī vētrē suū cōtrahit quos se-
renitate facta viuos euomit iterum 7 emittit vt
dicit̄ idē. Irē iorath cōtra cetū pugnat quidaz
piscis serpentin̄ 7 venenosus sicut cocodrillus
7 fugiūt pisces ad caudam ceti. qui si deuict̄ fu-
erit pisces p̄dicti moriūtur. V̄ si nō poterit ille
piscis pestifer deuincere cetum. a faucibz suis fu-
mosum vaporē fetidissimum in aquam emittit.
Cetus vero fumo odorifero de ore emisso. feti-
dum odorem repellit 7 sic se 7 suos p̄tegit 7 de-
fendit.

Explicit liber. xij. de terra 7 ptibz eius.

Incipit liber. xij. de terra 7 ptibz eius.

Distq̄z diuina

cooperante gratia completus
est tractatus de proprietatibz
corporis sup̄remi liminosi. s. ce-
li 7 corporis intermediij lucidi
perspicui 7 dyaphani. s. ignei aerei 7 aquei. vlti-
mo dicendū est de pprietatibus corporis īfimi
7 opaci. 7 hoc tam in generali q̄ in speciali. Cor-
pus aut̄ infimū 7 extremū est ipsa terra respectu
celi. de cuius pprietatibz cōibus aliq̄ sunt huic
opusculo inferenda 7 hoc quo ad eius substan-
tiā 7 qualitātē 7 contentū siue ornatum. Conti-
net aut̄ in se inter̄ p̄ ornatu oīa metheorica et
mineralia sicut lapides 7 metalla. exterius vero
sensibilia sicut bestias 7 iumenta. et vegetabilia
vt herbas plantulas 7 arbuta. de quibz omni-
bus ponenda sunt aliqua in hoc tractatu. put̄
de eis sacra scriptura videtur in superficie facē
mētione. Simplicia aut̄ 7 omnibz fere nota cre-
dimus hic p̄ simplicibz sufficere debere. 7 ideo
de illis pauca recitantes maiora maioribz 7 sub-
tiliora subtilioribz reseruamus. Hoc autem in
principio huius opusculi volum̄ p̄testari. V̄
parum aut̄ nihil de nostro hic apponimus. s̄ au-
tētica sanctorū 7 etiā aliquoz p̄boz dicta quē

admodū in precedentibus fecimus interscalari-
ter inferemus.

De terra. Capitulū. j.

Terra itaqz vt di-
cit̄ Isid. li. xij. ca. primo. est in media
mundi regione posita. ab omnibus
partibus celi in modū cēri equali interuallo se-
parata que singulari numero totū orbez signat
in plurali vero singulas eius partes. Est aut̄ di-
cta terra vt dicitur ibidē a superiori parte qua
teritur. Hec 7 hum̄ dicit̄ a mari humido cui
coniungitur. Dicitur 7 tellus quia fructus eius
tollimus. Dicitur 7 ops eo q̄ opez fert frugibz
Eadem dicitur arida vel quia arature vel cul-
ture ē apta. vel quia ab aliquo siccitate pp̄ria
est distincta. q̄ enī humida sit hoc ab aque vici-
nitate sortit̄ sicut ibi dicit̄ Isid. Proprietates
autēz terre describit̄ Basilus in exameron sic.
Terra inquit est corpus infimū 7 mediū equali
bus spacijs a celo remotū. 7 iō celi centrū a sapi-
entibus est vocatū vnde 7 omnium corporū ē cor-
pulētissimū de simplicitate 7 subtilitate habēs
minimū alterū mundi firmatuz fundamentum.
Corpus natura frigidum 7 sicū. quantitate re-
spectu celi minimū quāuis in se maximū. quali-
tate obscurū 7 ex se opacū. figuratione spericuz
7 non nisi aque glutino p̄mansuū sedm̄ se totā
quietum. licet in suis partibz suscipiat sepe mo-
tum omnium corporaliū viuentiū habitaculuz
pedum dei scabellum dictū eo q̄ in corpore mū-
di minima est species huius elemēti minusqz ap-
paret̄ i eo diuine operatio potestatis p̄pter qd̄
dicitur suo quasi infimo pede tangere terram.
Quia respectu magnitudinis 7 pulcritudinis
celi minime videtur in corpore terre diuine sapi-
entie sublimitas relucere. q̄uis autem terra re-
spectu celestis corporis sit infima tamen lumi-
narium celestium influentia est maxime suscepti-
ua. Et ideo secundissima est tanq̄ mater omni-
um 7 multarum 7 contrariarum specierum ma-
xime productiua. Cum enim sit celi centrum in
omni sui parte ab ipso recipit influentiam 7 ef-
fectum. vnde quod minus nobilitatis videt̄ ha-
bere in sua substantia recuperat in effectu 7 vir-
tute sua quia nobiliores producit fm̄ quid spe-
cies aliquas q̄ ipsum celum quod pro ornatu
habet solas īsensibiles stellas. Terra vero pro
ornatu cōtinet 7 p̄ducit vegetabiles sensibiles
7 rationales creaturas vt dicit̄ basilus. Dicit̄
etiam ad hec idem. terra vt dicit̄ p̄bus est pro-
p̄rijs equilibrata ponderibus. quolibet enīz sua-
rum partū suo pondere nitit̄ ad mundi mediū